

БУРАЧОК

Два бакІ аднае працы
гурток - універсітэт - грамадства
школа
псіхалагічны бар'ер
эканоміка
угодкі І нагоды
памфлет

Браце беларусе.

Бяз лішняга шуму, не пры чужым воку пагаворым спакойна, як той казаў, аб усім, што баліць, чаму баліць ды што рабіць трэба, каб не балела.

"Ня трэба двух, каб пачаць", - сказаў Пра-рок і пачаў. І тут па адным ужо мала.

Па адным былі Ларыса Геніюш, Уладзімер Караткевіч... Гэта на Іхні сьветах зьбіраемся мы. Гэта ад Іхніх паходняў запальваем свае. І вось ужо Іншыя абуджаюцца вакол. А нам - бракуе сілаў ці кему, каб заўседы гуртаваць Іх ды Кіраваць на добрае.

Шмат што разлучае нас. Тыдзень, месяц І год - бывае ніхто не прыходзіць. На тое І завагаеься - ці слухнага просіць сэрца?..

Страчваем мову І самабытнасць, ня ўмеючы прытарнаваць Іх да зьменаў часу. Па адным. Страчваем плён свой І папярэднікаў, ня могучы даць яму поступу. Па адным. Страчваем веру ў сябе І ў будучыню нацыі...

А тут яшчэ госьці... да сябе клічуць. Як ратавацца? І думаеш Божа! Гэткі нязьменны сьвет! Што за царом, што за панам, што за баянам. Колькі палегла ды змарнавалася сыноў І дачок яе... А Яна - жыве!.

Згадаем, браце, што было. А што прыдумаем - тое І будзе.

X X X

Выхад "Бурачка" пад час адлігі у афіцыйным друку /АД/ - не парадокс, а выпадковае супадзенне. Бо гэты зборнік-альманах-часопіс - ня вынік цензуршчыны, якая звычайна спараджае апазіцыю. Бо ён не апазіцыя.

Пра якую апазіцыю можна казаць, калі няма бакоў, няма супярэчнасці. "Бурачок" - гэта спроба нацыянальнага /нац./ выдання, аналагічнага якому проста няма у сістэме сучаснага АД. Няма і ўсё.

Пры любой адлізе АД ня стане друкаваць матэрыялы па нац.пытанні. Нам ніколі не гавораць: вы ня маеце рацыі, бо... Нам гавораць толькі: "Зачем?!" Нац.пытанне даўно і трывала замарожана у сродках масавай Інфармацыі. "Бурачок" адтуль, з гэтай замарозкі.

Мы і АД гаворым рознымі мовамі. Але і тут мы не апазіцыя. Бо яны нішчаць мову не сьвядома. Думаюць па-расейску, пішуць па-беларуску. Як умеюць. І большаму мы іх не навучым. Яны кажуць: "Зачем?! Ведь язык умер, никто не говорит..."

Ня вораг нам АД, але й не хаўруснік. Як не хаўруснікі і галасы "з-за рэчкі". Хоць часам асобныя тэзісы нашых аўтараў і іхнія ўАД і "Свабоды" /супадаюць, але ў нас ёсць уласная канцэпцыя, ў іх няма, нам баліць нашая кроў, ім - адно

работа. Навучаныя горкім вопытам свайга нац.халуйства, мы аддаем поўную перавагу ўласным нац. патэнцыям, якіх дзеля адраджэння нацыі зусім дастаткова. Мы не "замыкаемся" і не "размыкаемся". У нашай хаце ёсць дзверы, ёсць замок і ёсць званок. Як у звычайнай хаце. Нашая мэта - і мінімум, і максімум -добра Бацькаўшчыны, а не любоўці не нянавісць да іншых народаў. Часам мы парознаму уяўляем гэтае дабро. Часам дзеля паразуменьня нам не хапае кантактаў. Часам бракуе самага простага адчування, што ты не адзін. Хіба дапамогуць тут адці "Свабода"? Хіба скрыжуюць на сваіх старонках дзіды прыхільнікаў розных шляхоў нац.разьвіцця? Хіба параяць, што рабіць сьвядомаму беларусу? Не. У іх у кожнага свае задачы, свой, іншы сьвет. Толькі зрэдку мільгане у ад што-небудзь патрэбнае /выключнае/ і зноў - месяцы маўчаньня. "Бурачок" адтуль, з гэтага маўчаньня.

Два бакі аднае працы

Што рабіць? Здаецца, нават самым мэтанакіраваным з адроджаных беларусаў бракуе часам яснага адказу на гэтае пытаньне.

Колішняя задача зьбіраць людзей застаецца актуальнай. Але, як падказвае вопыт, трэба прасвятляць далёка ня кожнага стрэчнага. Колькі ў нас ужо гэтых "беларусаў у сабе"? А карысьці?

Сёння трэба вельмі прыдзірліва прасьвятляць толькі тых, хто пяройме Ваш Імпульс прасьвятляць. Словам - актывістаў, да сябе падобных. І ужо Іх-нія пошукі трэба таксама скіроўваць на актыўных.

Пры такой пастаноўцы справы адразу адпадзе дакучлівае пытаньне: чым заняць новых людзей?

Акружыўшыся сябрамі сьвядомымі, але аморфнымі, Вы змушаныя увесь час падштурхоўваць Іх да самага дробнага чыну. А трэба, каб яны самі штурхалі наступных. Найлепш шукаць ужо гатовых лідараў гатовых калектываў.

Гэта Індывiдуальная, адрасная праца. Калектыўная - зварот да усяго нашага народу. Каб пачаць вяртаньне нац. зьвядомасьці усім, трэба першачын пазнаёміць усіх з самой праблемай гiбелі нацыі. А каб пазнаёміць, трэба назваць праблему. Нарэшце, как назваць, каб цябе пачулі, трэба звярнуць да сябе ўвагу. Гэтак шум перарастае ў словы, сказы, доказыныя выкладкі. Дзеля дынамізму і прагрэсу такая справа патрабуе жорсткай арганізацыі і спланаванасьці усіх этапаў у адзінай градацыі. Вызначаныя людзі, дадзеныя ўзб. Інструкцыі, спрауджаныя гадзiнныкі і календары, - можна пачынаць.

Зьверне да сябе ўвагу кiдкі надпіс на сьцяне /"Жыве Беларусь!", "Мова - кроў народа", "Беларусь - для беларусаў!", ці нават проста штось

па-беларуску/ - "неэстэтычны", прымітыўны сродак, шум. Але з прымітыўнага і пачынаецца засваеньне складанага.

Першая рэакцыя - чуткі, розныя, - зародак грамадзкае думкі. Наступны крок - пракламацыя, дзе праблема не толькі называецца, але і тлумачыцца. Нарэшце, можна уявіць вялікатыражнае пэрыядычнае выданьне з разглядам шляхоў адраджэньня нацыі, паведамленьнямі і каментарамі нац. жыцця, арыгінальнымі літ. творами... нават з рэфератамі пра НДА і дэманстрацыяй модаў. Словам - сьвет у нац. люстэрку. Няхай сабе для пачатку і на машыцы. Зварот да народа без пасрэдкаў, як ім будучыня гэтага народа, як народа, - малы клопат.

Кожны з названых этапаў разьлічаны на неканкрэтнага адрасата, на уфармаваньне грамадзкае думкі. І кожны мае сваіх выканаўцаў. Калі, напр., сьвядомы навуковец ня стане пісаць на мурах, дык сьвядомы падлетак не напіша праграмны артыкул.

Такой бачыцца справа на сёння. Справа, якая абудзіць палітычныя патэнцыі нашага народа.

рэч

Гурток - універсітэт - грамадзтва

Нашаму адраджэньню патрэбны дэтанатар. Шыхты выбранежкія, гвардыя, актывісты. Хвацкія хлапцы з моцнымі рукамі і сьветлымі галовамі, якія зломяць шыю ганебнаму гістарычнаму лёсу. Зграбныя

дзяўчаткі, што будучь звонка сьмяяцца проста у твар сытаму сьвінству.

Маем мы сёньня такую гвардыю? Чорта лысага. Як дзе запахне паленым /увгадайце хоць бы і Траецкае прадмесьце/, нашыя хваленыя адраджэнцы першымі пачынаюць разьбягацца, а потым яшчэ дзеля камфарту сумленьня разносяць па горадзе недарэчныя плёткі. Вось Інстынкт!

Стагодзьдзямі сьпіралі ДНК у нашага люду як цьвільлю зарасталі генам і халуйства, правінцынасьці і невуцтва. Таксама спадчына. Трэба сьцерці гэты нявольніцкі генетычны код.

Калі заўтра у гарадах і мястэчках зьявіцца школка актывістаў, маленькія асяродкі новага беларускага грамадства, ды яшчэ будучь дынамічна і мэтанакіравана дзеяць, арыентуючыся на пашырэньне шэрагаў і выхаваньне лідараў, а у нейкі час паўсюль і разам выйдучь на паверхню – тады ўжо ўлады змушаныя будучь рабіць кампрамісы і перайсьці да абароны. Першая перамога дасьць веру ўва ўласныя сілы. Пачатак – вось мастацтва!

Як тэхнічна арганізаваць гурток на прыватнай кватэры апісаў Ул.Караткевіч у сваіх "Каласях" /школьнае выд. кн.2 с.136-140/. Няхай кожны даверыцца хвалі свайго энтузіязму. А мы тымчасам спынімся на падставовых момантах выхаваньня грамадзянскай актыўнасьці, якая сама па сабе трансфармуе псіхіку і выбівае з яе памянёныя ге-

ны баязьлівасьці і паразы.

Вялікая нязгода. Кожны беларус павінен навучыцца нязгодзе, бо яна — эмацыйны пачатак змаганьня. Часта чуем развагі /і гэты першы у сьвеце поводле халуйства "гімн" / пра наш народ, які праз стагодзьдзі пранес любоу ды пашану да "вялікага брата" і чым толькі яму не абавязаны. Так мала ў гэтых сьцьверджаньнях праўды і так шмат высакамернага ляпаньня па ўласным плячы! Нязгода.

Нашае грамадзтва ~~в~~ібыта адзінае у сьвеце баганоснае і справядлівае, з асобнымі, праўда, недахопамі, — 10 гадоу ужо працягае старэчым маразмам кумаўствам ды хабарніцтвам. Ды яшчэ дзе — у самым, так бы мовіць, авангардзе рабочае клясы! Нязгода.

Чаму рацыю у нас заўсёды у рэшце рэшт маюць ерэтыкі? Чаму сумленьнем грамадзтва зьяўляюцца пісьменьнікі, навукоўцы, рэжысэры, чорт ведае хто яшчэ, толькі не работнікі апарату гэтага самага авангарду? Нязгода.

Чаму сёньня заклікі для перабудовы зьверху натыркаюцца на мур тых самых грамадзян без перакананьняў? Чаму прыватны інтарэс асобы амаль заўсёды не супадае з грамадзкім інтарэсам? Чаму? Праклятыя амерыканцы? Часткова. Але у такой, напр., вялікай праблеме як раззбраеньне і атамная пагроза куды больш няпрязі адчуваеш да сваіх жа абываталю, якія нават з жыцьцёвае небясьпе-

кІ І мараторыя здолелІ зрабІць пампезную казёншчыну.

ВялІкая нязгода – гэта сумненне, а сумненне – гэта мысленне, ад якога людзІ адвыклІ.

Самаадукацыя, лятучы універсітэт (ЛУ).

Нязгода – рэакцыя эмацыйная І неканструктыўная. ТолькІ адмаўляючы, можна з вадой выплюхнуць І дзіцёжнка. Любая ж творчасць /а беларушчына – творчасць/ палягае на спалучэнні эмацыйнага І Інтэлектуальнага чыньнікаў. Высокі Інтэлект. Узровень нашага руху гарантуе ягоныя хуткія посьпехІ. Будзе выдатна, калІ сябры суполкІ, асабліва неафіты, будуць часцей сустракацца у бібліятэцы. Так бессаромна мала І кепска мы ведаем сваю Бацькаўшчыну. Яе трэба вывучаць апантана, каб любы факт гісторыІ быў не абстрактнымІ нашымІ продкамІ, а жывым камяком чалавечых целаў, да гузакоў, нібы ў цэнтры гэтага камяка – вы, уласнай пэрсонай.

ЛУ – гэта лекцыІ па агульнаадукацыйных прадметах, што арганізаваныя самІмі сябрамі гуртка. Агульная адукацыя па афіцыйных каналах не дае цяпер анІ ведаў, анІ сістэмы, ня мае рэгіянальнай І нац. – пэрсанальнай прывязкІ. ЛУ – гэта накіраваная адукацыя па канале "свят-нацыя – асоба". Ён дапаможа арыентавацца ў ідэйных канцэпцыях, абзнаёмІць з аргументамі, праблемамі І формамІ руху. Формы дзеяння – рэфераты, аб-

меркаваньні, угодкі.

Татальная прапаганда. На штодня і штохвіліны. Дабрынёю і Інтэлектам, выхаванасьцю і цьвердасьцю, самім фактам свайго Існаваньня. Пераконаваць суседа, сваяка, сябра, незнаёмага ва ўласных сілах, прывучаць думаць, вучыць паліт.самастойнасьці. Дзеля шыраньня Ідэі адраджэньня Беларусі і далейшага на гэтым грунце усебаковага здарауленьня грамадства трэба карыстацца з любой магчымасьці, ад выпадковых сустрэчаў да прапаганды праз сродкі мас.Інф., літ-ру і тэатар. Памятайма, што многія нават ня ведаюць пра Існаваньне праблемы, асьлепленыя гэтым няведаньнем.

Любая беларуская творчасць, увесь нац.культурны комплекс мусіць прапагандаваць Ідэю. Таму трэба змагацца з тым больш шкодным наплывам бязглуздых вершаў і раманаў, супраць шлягераў у пятніцкіх галасах, супраць домраў і бабалаек у нац.аркестрах і Іншай лубоччыны, памятаючы, што усе гэта – дыскрэдытацыя руху і Ідэі.

Мары і гаспадарская жоўць. Ёсць на сьвеце такі магутны сродак прачысткі мазгоў як гіпнатычная сіла Ідэалу. Уявіце, прыдумайце мадэль "Ідэальнага грамадства", цудоўнай Беларусі, царства божага на зямлі. Ну што, напр., лепш: піць увечары сырадой і пад ліпамі граць дзявучатам на

гармоніку ці разбаўляць у шклянцы ёд, глядзець у тэлевізар і думаць пра будауніцтва Мінскай АЭС? Найвабнейшая будучыня - у марах. А добрыя фантазіі - магутная прапаганда. Вядома, не забываючыся пры гэтым падумаць пра самакіраваньне прадпрыемстваў і ваольныя прафсаюзы, зямельную рэформу і рэформу адукацыі.

Асобны момант - выхваньне новых адносін аўда працы. Тут дапаможа гаспадарская жоўць - так адзін наш пісьменнік назваў пачуцьцё, што узнікае пры бачаньні усялякай безгаспадарчасьці: забруджаных рэкаў, высечаных лясоў, разбураных палацаў і замкаў, зьнішчанай дзічыны і рыбы... З усяго гэтага развалу і руінаў пры належным рупным падыходзе можна ня толькі сабраць нешта менш-больш зладжанае з кэмпінгаў, белых цеплаходаў, смачнай вады, восеньскага паляваньня і чароўных маленькіх музэйчыкаў, але і зарабіць шмат грошай.

Сёньня беларускіх гурткоў яшчэ мала, але трэба верыць, што ужо хутка нашая зямля пачуе "Пагоню", прасьпяваную гвардыяй у дзiesiąткі і сотні тысяч галасоў.

бр

Беларуская школа

Здаецца, што ані зараз, ані у бліжэйшай

гістарычнай пэрспэктыве кардынальных зьменаў у палітыцы адносна Беларусі ня будзе, а таму трэба разьлічваць на ўменьне выжыць. Гэтае меркаваньне я не хачу накладаць Іншым, але крыўдна, што нас, беларусаў, і так няшмат, а мы яшчэ расколатыя паводле поглядаў, асабістых сымпатыяў і г.д. Сыплюцца ўзаемныя абвінавачаньні: каго пап'якаюць паслўнасьцю, каго - правакацыйнымі паводзінамі. Карацей, мы у зародку можам загубіць наш рух.

Цяпер патрэбная такая справа, жыцьцёва важная для нацыі, якая здолела б згуртаваць вакол сябе ўсіх, каму дарагая Беларусь. Такая справа ёсць - гэта адукацыя на роднай мове.

Калі пачаць з сярэдняе адукацыі, дык у мэтах захаваньня непарыўнасьці навучаньня давядзецца збеларушчваць і перадшкольлі і ВШУ, потым ставіць пытаньне пра мову ў справаводстве... Галоўнае - разам пачаць. Пачаць з СШ, бо заканадаўства дае тут найбольш магчымасьцяў /патрабаваць мовы навучаньня дзіцяці, а потым зьвяртацца па Інстанцыях Мін-ва асьветы з патрабаваньнем забясьпечыць права навучаць дзіця на роднай мове. Найлепш, калі бацькі аднагодкаў падаюць заявы ў адну школу і Мін-ва асьветы па інфармаванае, што яны ад свайго не адступяцца. У такім разе Мін-ва ім адмаўляць ня будзе, а, кіруючыся фінансавым Інтарэсам /каб плаціць настаўніку за наву-

чаньне не 2-3 дзяцей, а поўнага камплекту/ паспрабуе набраць цэлую беларускую клясу.

Зразумела, што усе створаныя беларускія школы запатрабуюць сталае апекі з боку Інтэлігенцыі і моладзі. Трэба каб гэта былі школы ня з горшых, каб яны самапрапагандаваліся, каб у дзяцей не фармаваўся комплекс непаўнавартасці.

Мова у ВНУ мусіць уведзіцца найперш з Ініцыятывы саміх студэнтаў. Такія прапановы трэба рабіць на праф., камс. сходах, што раз старанна іх матывуючы. Добра, калі у ВНУ ёсць выкладчыкі, якія валодаюць мовай і згодныя выкладаць прадмет па-беларуску. Я ўжо не кажу пра сьвяты абавязак кожнага беларускага студэнта адказваць уступныя і сэмэстравыя экзамены па-беларуску. Нават калі няма адпаведных падручнікаў і пратэстует выкладчык.

У Ідэале колькасць беларускіх школаў павінная адпавядаць працэнту беларусаў у кожным паселишчы. Нехта скажа: а што рабіць, калі самі беларусы ня хочуць такіх школаў? Па-першае, у іх вельмі даўна наогул не пыталіся, чаго яны хочуць. Па-другое, нашых землякоў яшчэ доўга давядзецца адвучаць ад сораму за сваю мову. Беларускае школа /не фіктыўная, а паўнаценная, з выкладаньнем усіх прадметаў і пазаклясавай работай па-беларуску/ верне валоданьне літаратурнай мовай усім, а значыць, у разе пералому у масавай

свядомасьці, вяртаньне мовы гораду адбудзецца легка і нармальна.

К.

Бар'ер

Сёньня, каб даказаць любоў да Беларусі, адных прызнаньняў ужо мала. Патрэбныя канкрэтныя справы. І першым абавязковым крокам тут зьяўляецца рашучы пераход да паўсюднага карыстаньня роднай мовай.

Вядома, гэты пераход зьвязаны з сур'ёзнымі цяжкасьцямі, і ня столькі ў авалоданьні мовы, колькі ў пераадоленьні пэўнага псіхалагічнага бар'еру. Тут і нябясьпека канфлікту з бацькамі, і магчымы разлад са знаёмым і сябрамі. Тут і нежаданьне вылучацца, зьвяртаць на сябе лішнюю увагу /а бяз гэтага не абыйсціся, бо, на жаль, кожнае зьяўленьне беларусамоўнага маладога чалавека для іншых пакуль што - падзея/. Тут і боязь аказацца "плугам" і нежаданьне кожнаму стрэчнаму тлумачыць сваю беларускамоўнасьць. Але ж пераадолець гэты бар'ер трэба. Інакш твае прызнаньні - пусты гук.

Адно з распаўсюджаных меркаваньняў: кепска размаўляць на нячыстай мове, трэба спачатку яе вывучыць. Гэта памылка. Бо нельга авалодаць мовай, не гаворачы на ёй, няхай спачатку і засьмежанай русізмамі. Як кажуць, перш чым займець бараду, трэба нейкі час пахадзіць няголеным. Без

штодзеннага і паўсюднага карыстаньня мовай чалавек ніколі не навучыцца думаць па-беларуску і родная мова Ніколі ня стане для яго сапраўды роднай.

Другая "дзіцячая хвароба" – боязь негатыўнай рэакцыі рускамоўных, іх насьмешак і кпінаў і г.д. Шмат хто ад гэтага азлабляецца, пачынае грубіць і г.д. Трэба памятаць, што цікавасьць людзей – любая – натуральная, што часьцей за усе яны бачаць такіх упершыню, што менавіта з першага уражаньня ад цябе у іх складзецца меркаваньне пра увесь беларускі рух. Таму трэба ня фыркаць, не адбрахвацца аднаскладовымі словамі, а цярпліва паразмаўляць з людзьмі, растлумачыць. А калі ужо зусім няма часу, ты ж словы можна сказаць з усмешкай, каб у людзей засталася прыёмнае ўражаньне.

Іншая справа, калі трапляеш на вялікарускіх шавіністаў. Такія часьцей сустракаюцца у розных установах / пошта, ашчад.каса, загс, кіраўніцтва на працы і г.д./ Тут трэба заняць цьвёрдую пазіцыю і не саступаць, бо закон на тваім баку. Памятай, што вакол – людзі, у якіх твая прынцыповасьць выкліча толькі павагу і як да цябе асабіста, так і да руху, які ты прадстаўляеш.

Эканоміка

З аднаго боку – дэмакратызацыя і пашырэнне

у вытворчасьці самакіраваньня, з другога – узмацненне ролі партыі у кіраваньні вытворчасцю. З аднаго – аб'ектыўнае эканамічнае разьвіцьцё, якое патрабуе пераўтварэньняў, з другога – боязь шматлікіх работнікаў апарату страціць незаслужана, але рэальныя прывілеі.

Спалучэньне неспалучальнага – цэнтральная фігура яшчэ класічнай дэмагогіі. "Увасабленьне" гэтай фігуры у жыцьцё – дэмагогія двайная, якая трывала гарантуе гэтае жыцьцё ад любых увасабленьняў і зьменаў. Чаго яшчэ трэба дэмагогу?..

Але чаго чакаем мы, беларусы, ад свайго эканамічнае будучыні? Якога парадку рэчаў дамагаемся?

Вось мадэль эканамічнае будовы заўтрашняй, адроджанай Беларусі:

У прамысловасьці сродкі вытворчасьці ёсьць уласнасьцю рабочых калектываў. Прадпрыемствы кіруюцца рабочымі радамі /РР/. Адміністрацыйныя кіраўнікі прызначаюцца РР і справаздачныя перад імі. У адміністрацыю набіраюць людзей або з вольнага рынку працы, або сваіх вылучэнцаў. Адміністрацыя займаецца бягучай каардынацыяй, Стратэгічныя пытаньні вытворчасьці, вялікія інвэстыцыі абмяркоўвае і зацьвярджае РР або і ўсеагульны сход.

Поўная свабода утварэньня прафсаюзаў для абароны правоў работнікаў /функцыі прафсаюзаў

могуць выконваць і РР./.

Прадпрыемства, в/а мае вольны выбар партнёраў як на пастаўку, так і на збыт. На рынку існуе вольная канкурэнцыя /апроч тавараў, якія маюць стратэгічнае значэнне/. Цэны вызначаюць прадпрыемствы. Дзяржава мае права датацыі.

Заробак кожнага работніка непасрэдна залежыць ад прыбытку прадпрыемства, уласнае прадукцыйнасць і працы, вынаходліваць і. Прынцып такое аплаты кантралюецца. Сябры РР заробкавых прывілеяў ня маюць. Заробкі адміністрацыі не вышэй за аплату кваліфікаваных рабочых.

Кантроль вядуць накліканыя Соймам і соймаі-камі групы з прадстаўнікоў розным прадпрыемстваў галіны.

Дзяржава атрымлівае прагрэс. Падатак з прыбытку прадпрыемства. Рэштаю прыбытку распараджаецца РР.

Забяспечваюцца умовы для існавання прыватных прадпрыемстваў перш за усе у галіне абслугі. Эксплуатацыя забароненая.

Зямля ёсць уласнасьцю тых, хто яе апрацоўвае, прычым без права продажу. Дзярж.органы маюць права канфіскацыі зямлі за нядбайнасць. Кожны чалавек мае права: а. Індывідуальна ўрабляць зямлю /у гэтым разе падзел зямлі зацьвярджаецца сходам/; б. злучацца з іншымі у кааператывы ці фэрмы; в. застацца у калектыўнай

гаспадарцы ці працаваць у дзяржаўнай /у гэтым разе дзеюць усе прынцыпы самакіраваньня прамысловага прадпрыемства/.

Дзяржгасы - рэзэрва дзярж. зямлі, напр., для занятку беспрацоўных. Існуе права абмену зямлі.

В.М.

Угодкі і нагоды

дзеля правядзеньня лекцыяў, вечарынаў і вандровак першае паловы 1987 г.

Спаўняецца 200 гадоў беларускай школьнай драме - этапнай падзеі ў гісторыі нац. культуры. Нагода для гутаркі пра малавядомае ХУІІІ ст.

100 гадоў ад нараджэння Фабіяна Шантыра, аднаго з лідараў БСГ у 1917-18 /Бабруйск/, таленавітага празаіка. Расстраляны ў 1919 г.

70 гадоў ад выхаду кнігібкі "Што трэба ведаць кожнаму беларусу" В.Ластоўскага і 10 гадоў ад выхаду эсэ "Зямля пад белымі крыламі" Ул. Караткевіча, - лемантароў нац. сьведомасьці.

2 лютага - Дзень нараджэння /1838/ вялікага правадыра беларускага народу, кіраўніка Паўстаньня 1986 г. Кастуся Каліноўскага. На месцы кары сьмерцю /22.Ш.1864/ у Вільні /пл. Імя У.Леніна/ ёсьць шылда-памятка.

21 лютага - 135 гадоў ад пастаноўкі ў Менску першае беларускае оперы "Сялянка"

/ "Ідылія" / Станіслава Манюшкі і Вінцэнта Дуні-на-Марцінкевіча. Зьяўленьне такога сынтэтычнага жанру, як опэра, сьведчыла пра адраджэньне і вялікія патэнцыі беларускай культуры. Ува усіх культурных народаў сьвету даты і мясьціны, што зьвязаныя з нараджэньнем нац.тэатру, ушаноўваюцца як сьвятыні. У нас жа дом, дзе ставілася "Сялянка" /рог вул.Інтэрнацыянальнае і Леніна/ быў зьнесены ў 1984 г., нягледзячы на адкрытыя пратэсты грамадзкасьці.

11 сакавіка – 100 гадоў з дня нараджэньня выдатнага беларускага паэта Алесь Гаруна.
Гл. "ЛІМ" за 1.ІУ.81 і "Дзень паэзіі-81".

25 сакавіка – Дзень Незалежнасьці Беларусі. У гэты дзень /1918/ на сходзе народных прадстаўнікоў у Менску ўпершыню рэальна прагучаў тэзіс незалежнасьці беларускае нацыі, Беларусі.

У гэты ж дзень была абвешчана Беларуская Народная рэспубліка. БНР – галоўны наш урок і досьвед: у крытычныя моманты гісторыі трэба разьлічваць толькі на уласныя сілы.

З 24 на 25 чэрвеня – паводле н.ст. – сьвяткуюцца Купальле – сьвята беларускага духу.

Смурод на нашым панадворку

Памфлет.

Алесь Божка вядомы сярод людзей, зьвязаных з беларускай культурай, як адзін з апошніх ма-

стадонтау вульгарнай сацыялогіі і псеудапатры-
ятызму. Сваім сьмяротным ворагам ен лічыць
"беларускі нацыяналізм ува усіх яго праявах",
супраць якога і выступае у друку, часам зьбі-
раючы пісаніну пад агульнаю вокладкай.

Пасквілі Божкі нагадваюць віскат шалудзіва-
га кудлы, што бегае на ланцугу вакол будкі і раз
пораз прасоувае галаву пад плот, каб захлынуцца
якатаньнем, пачушы беларускае слова з чужога
двара. Калі зазірнуць Божку у зяцц, дык можна
убачыць, як там чорна і гніла ад сьмярдзючага
глюзу. Гэткім жа водарам тхне з ягоных літара-
турна-публіцыстычных спарожжау. "Бел-бел-бел!
Бур-бур-бур!" - сыходзіць сьлінаю ланцуговы
кабздох. Школа дзвюх сухарэбрых шавак 30-х
гадоу АйзІка Кучара і Лукі Бэндзі, шта падбрэх-
валі адзІн аднаму: "Нац-нац! - "Дэм-дэм", не
прайшла дарэмна. Кудла-Божка ведае, каго можна
аббарахаць беспакарана, а каго не.

Ен гаукае на усіх беларусау, якІя жывуць
"за плотам", у кап. краІнах. А вось на вядомага
беларускага праяІка з Беластоку Сакрата Яно-
віча - толькі вышчэрваецца. А то і наогул па-
маучыць, паціснушы згрызак. Бо у сваім двары
якісь бычок - трацячок не-не дый падзене каб-
здоха капытом. А гэтакі Божка ня любіць. Ад
гэтага у яго тыражы падаюць. Бо даводзіцца яму

пра бычка шрайбаць у адным асобніку і, што зусім ужо дрэнь, бяз подпісу.

Асабліва самаупэунены кудла з з нябожчыкамі. Калі у друднай пльні ягонага бяздоказнага блявоцьця і мільгане якая няувязка - палянуецца лішні раз захопнуць зяпу - і так павераць. Напр., Божка лёгка запісвае да фашыстоускіх паслугачоу П.Крэчэускага, які, хай сьпіцца чалавеку спакойна, памер у 1928 г. Тым ня менш, паводле Божкі, ён "увянчау сваю кар'еру паслужніцтвам перад нямецка-фашысцкімі захопнікамі і стау ваенным злачынцам" /"Звязда", 7.УІ.85/.

Кудла-публіцыст нагайстрыу свой нюх яшчэ у "Сталінскім шляху". Ня у прыклад тым "маладым актывістам Грамады" М.Пяцкокевічу і Я.Шутовічу, якім ёе лیتасьціва спачувае з прычыны "нагляду за імі польскай паліцыі і пакараньня іх" /"Татальная банкруцтва", Мн-82, с.80/. А штож, можна і пашкадаваць" як-ні як кожны па 8-10 гадоу адседзеу пасья вайны за тыя самыя даваенныя ідэалы, старыя грамадоускія "грахі", калі Божка вочы праглядвау, шукаючы туд дзірку, якую яшчэ не лізнуу.

Павучыся, між іншым, у Варшаускай кансэрваторыі, дзе польскія прафэсары так і не паставілі яму голасу - цяжка з кабздоха зрабіць

завадовага матолака. Потым у літ. Інстытуце маскоускія карыфеі хоць і цягнулі яго на паэта, ды вершы атрымліваліся ня лепшыя за сьпевы. На трэйці свой шлях кудла узьбіўся сам. Адчуу, што на тое, каб са смакам плювацца гауном – трэба мець рэдкае прызвание.

Ня трэба тлумачыць, якую рэакцыю у сучаснага неабазнанага чытача выклікае паведамленьне пра тое, што беларускія нац. дзеячы супрацоўнічалі з фашыстамі. Але ж паглядзем, каго Божка адносіць да гэтых "супрацоўнікаў": "...спрабуюць рэабілітаваць нацыянальных дзеячоў мінулага – В.Ластоўскага, Я.Лёсіка... І на іх падобных, якія закончылі сваю кар'еру у рангу нацыйскіх паслугачоў і ваенных злачынцаў" /"Звязда", 16.XI.85/. Наўрад ці кудла ня ведае, што Вацлаў Ластоўскі і Язэп Лёсік стаялі пры зараджэньні беларускага нац.руху, былі правадзейнымі членамі АН БССР, а "закончылі сваю кар'еру", кар'еру адданага служэньня Бацькаўшчыне, у рангу паліткатаржанаў на Поўначы, сасланыя туды яшчэ у 1929 г.

Белымі ніткамі прыхлёствае кабздох да фашызму і беларускі каталіцкі рух. Гэта пры тым, што беларускія ксяндзы Глякоўскі, Малец, Рыбалтоўскі, Неманцэвіч, Сянкевіч, Галяс, Гадлеўскі, Аношка... загінулі у гестапаўскіх

засьценках. Пра якое сумленьне гэтага недаробка можна казаць, калі ен ахвярау фашызму запісывае у памагатыя!

У сваёй сабачай лютасці кудла часта доходзіць да абсурду. Ен і беларускаму музэйна-бібліятэчнаму комплексу Імя Ф.Скарыны у Лондане адвёў ролю англа-амерыканскай "шпікалоукі, базы для звычайнай шпіёнска-дыверсійнай школы". І усе гэта без адзінага доказу. Доказау у Божкі не бывае. Калі з няўгодных людзей, якіх ня стала яшчэ у 20-я гады ён робіць фашыстоускіх злачынцау, дык чаму з беларускага культурнага цэнтру за мяжой не зрабіць "шпікалоуку"? Ланцуг дазваляе, плот бароніць.

Шалее Божка, пнецца захаваць голас, пастаўлены у "Сталінскім шляху". Але ад старасьці ужо вышмальцавалася шкура, скрышыліся зубы, заплятаецца язык. Нядоуга яму засталася смуродзіць паветра.

Пройдзе зусім трохі часу і шаленага кабздоха адцягнуць за ашыйнік на сьметнік, выграбуць спарожы і блявоцьце, каб не сьмярдзела. І доуга яшчэ людзі затыкнушы насы будуць абыходзіць той сьметнік ды пужаць дзетак, каб не хадзілі туды, бо там -падла.